

GASTROİNTESTİNAL SİSTEM VE İLİŞKİLİ BOZUKLUKLAR

Prof. Dr. Fatma Eti Aslan, Yard. Doç. Dr. Özlem Bilik

GİRİŞ

Gastrointestinal sistem (GİS), sindirim sistemi olarak da bilinmektedir. Bu sistemde sindirim kanalı, yardımcı organlar ve tübüler yapı yer alır. Sindirim sisteminin temel yapılarını ağız ve farinks ile özefagus, mide, ince ve kalın bağırsaklar, rektum, anal kanal ve anüsten oluşan uzun tübüler yapı oluşturmaktadır. Bu temel yapılar tükürük bezleri, karaciğer, pankreas, safra kesesi ve safra kanalları gibi sindirime yardımcı organlar tarafından desteklenmektedir (Şekil 1).

Gastrointestinal sistemin temel fonksiyonu beslenme yolu ile alınan besin maddelerini parçalamaktır. Bu görevi, besinleri vücuttaki hücrelerin gereksinim duyduğu hammaddelere parçalayarak yerine getirir. Beslenmeyle alınan yiyecekleri sindirmenin yanı sıra sindirim sürecinde besinlerin emilimini sağlar ve istenmeyen maddeleri vücuttan atar. Sindirim sistemi ağızdan başlayıp anüste sonlanmaktadır. Sistemde yer alan sindirim kanalının uzunluğu yaklaşık 10 metredir. Bu bölümde GİS'in yapı ve fonksiyonları, sindirime yardımcı organlar ve yaygın görülen GİS bozukları ile bu bozuklukların bakım ve yönetimi sunulmuştur.

SİNDİRİM SİSTEMİNİN FONKSİYONLARI

Sindirim sisteminin temel fonksiyonları; beslenme ile alınan yiyecek maddelerinin çiğnenmesi, yutulması, sindirilmesi, emilimi ve boşaltımıdır. Ağıza alınan yiyecekler, çiğneme ve yutma işlemi ile daha küçük parçalara ayrıldıktan sonra nemlendirilir ve ağızdan yemek borusuna iletilir. Büyük besin moleküllerinin sindirilebilmesi için, sindirim kanalında mekanik ve kimyasal olarak daha küçük partiküllere ayrıştırma işlemi gerçekleşir. Midede bulunan besinler küçük parçalara ayrılarak mide sıvıları ile karışır. Daha sonraki aşamada besin maddeleri pankreas ve karaciğerden gelen sıvıların yardımı ile ince bağırsaklara kolayca geçerek sin-

Fibröz: Zedelenme gösteren dokuda onarım amacıyla oluşan bağ dokusunun artışı

Fistül: İçi boş bir organdan yüzeye veya bir organdan diğerine olan anormal, tüp benzeri geçiş

Fundus: Midenin alt bölgesi

Gastroskopi: Gastroskoplara yapılmış olan inceleme

Kimüs: Yiyeceklerin sıvılaştırılmış, parçalanmış ve hidroklorid asit ile karışmış şekilde semisolid maddeye dönüşmesi

Mastikasyon: Çiğneyerek besin maddelerinin yıkıma uğraması

Oral kavite: Ağız boşluğu

Parantral beslenme: Besin maddelerinin intravenöz olarak uygulanması

Peristalsi: Mide ve bağırsakların sindirim esnasında yaptığı dalgalanma hareketi

Periton: Karın zarı

Pityalin: Tükürük amilazı

Proktit: Rektum mukozasının ve submukozasının enflamasyonu

Safra: Karaciğerde üretilerek duodenuma dökülen bir salgı

Sekretuar: Salgılayıcı

Semisolid: Yarı katı

Sindirim: Vücuda giren besin maddelerinin sindirim sistemindeki enzimlerin etkisi ile parçalanması

Vestibül: Dudaklar, dişetleri ve dişler arasındaki aralık

KAYNAKLAR

1. Bilik Ö (2016) Karın ve gastrointestinal sistemin değerlendirilmesi, Bölüm-1, Sağlıkla Hemşirelik Dergisi, 24: 39-41.
2. Dietzen KK (2006) Assessment of the gastrointestinal system, İçinde: Medical Surgical Nursing Critical Thinking for Collaborative Care, DD Ignatavicius, ML Workman (Eds). 5 th edition, United States of America, Elsevier Saunders, s 1230-1235.
3. Huether SE (2006) Structure and function of the digestive system, İçinde: Pathophysiology The Biologic Basis For Disease in Adults and Children, KL McCance, SE Huether (Eds). 5 th edition, United States of America, Mosby Inc., s 1353-1378.
4. McEarlean L (2013) The gastrointestinal system and associated disorders, İçinde: Fundamentals of Applied Pathophysiology: An Essential Guide for Nursing and Healthcare Students, M Nair, I Peate (Eds). 2 nd edition, Chichester, UK, John Wiley&Sons Ltd, s 306-337.

5. Tözün N, Ersoy Ö (2014) Karın ve sindirim sisteminin değerlendirilmesi, İçinde: Sağlıkın Değerlendirilmesi. F Eti Aslan (Ed). 1. Baskı, İstanbul, Acıbadem Üniversitesi Yayını, s 219-236.
6. Uygun A (2009) Tıbbın olmazsa olmazı fizik muayeneyi ihmal mi ediyoruz? Güncel Gastroenteroloji, 13(3): 127-147.
7. Human Anatomy Learn Body Parts and Anatomy, <http://humananatomy-body.info/tag/system/page/16/> (Erişim tarihi: 03.07.2016).
8. Eti Aslan F, Karadağ Arlı Ş (2016) Gastrointestinal sistem cerrahisinde bakım, İçinde: Cerrahi Bakım Vaka Analizleri ile Birlikte. F Eti Aslan (Ed). 1. Basım, Ankara, Akademisyen Tıp Kitabevi, s 473-512.
9. Croghan A (2007) Nursing assessment gastrointestinal system, İçinde: Medical Surgical Nursing Assessment and Management of Clinical Problems Volume 2. SL Lewis, MM Heitkemper, SR Dirksen, PG O'Brien, L Bucher (Eds). 7 th edition, St. Louis, MO, Mosby Elsevier, s 926-947.
10. Çınar S (2010) Sindirim sisteminin değerlendirilmesi, İçinde: Dahili ve Cerrahi Hastalıklarda Bakım. A Karadakovan, F Eti Aslan (Eds). 1. Basım, Adana, Adana Nobel Kitabevi, s 689-698.
11. D'amico D, Barbarito C (2007) Abdomen, İçinde: Health&Physical Assessment in Nursing, D D'amico, C Barbarito (Eds). 2 nd edition. Upper Saddle River, New Jersey 07458, Pearson Prentice Hall, s 510-549.
12. Ağız boşluğunun yapısı, <http://www.medeco.de/tr/agiz-dis-cene-hekimligi/anatomi/agiz-boslugu/agiz-bosluginun-yapisi/> (Erişim Tarihi: 15.07.2016).
13. Sagittal section of the pharynx, <https://global.britannica.com/science/pharynx/images-videos/Sagittal-section-of-the-pharynx/68641> (Erişim Tarihi: 15.07.2016).
14. Small intestine, <https://medlineplus.gov/ency/imagepages/19221.htm> (Erişim Tarihi: 15.07.2016).
15. Bağırsak, <http://www.bagirsak.gen.tr/> (Erişim Tarihi: 15.07.2016).
16. Liver Anatomy Function, <http://healthcare.utah.edu/livercenter/> (Erişim Tarihi: 15.07.2016).
17. Sindirim Sistemi Anatomisi, <http://sindirimsistemi.gen.tr/sindirim-sistemi-anatomisi.html> (Erişim Tarihi: 15.07.2016).
18. Montag A, Kumar V (2008) Ağız boşluğu ve gastrointestinal sistem, İçinde: V Kumar, AK Abbas, N Fausto, RN Mitchell (Eds). U Çevikbaş (Çev. Ed). 8. Basım, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri Ltd. Şti, s 580-636.
19. Murphy MB (2006) Interventions for clients with liver problems. İçinde: Medical Surgical Nursing Critical Thinking for Collaborative Care, DD Ignatavicius, ML Workman (Eds). 5 th edition, United States of America, Elsevier Saunders, s 1368-1274.

20. Huether SE (2006) Alteration of digestive function. İçinde: Pathophysiology The Biologic Basis For Disease in Adults and Children, KL McCance, SE Huether (Eds). 5 th edition, United States of America, Mosby Inc., s 1391-1408.
21. Bilik Ö (2014) Peptik ülser hastalığı ve gastroözofajial reflü hastalığında ilaç tedavisi, İçinde: Abrams'ın Klinik İlaç Tedavisi Hemşireler İçin Akılcı İlaç Uygulamaları, G Frandsen, SS Pennington (Eds). E İyigün, S Taştan (Çev. Ed). 10. Baskı, Ankara, Akademisyen Tıp Kitabevi, Wolters Kluwer Health Lippincott Williams&Wilkins, s 655-671.
22. Gibbs JR (2006) Interventions for clients with stomach disorders,İçinde: Medical Surgical Nursing Critical Thinking for Collaborative Care, DD Ignatavicius, ML Workman (Eds). 5 th edition, United States of America, Elsevier Saunders, s 1283-1304.
23. Boehmke MM (2006) Interventions for clients with inflammatory intestinal disorders, İçinde: Medical Surgical Nursing Critical Thinking for Collaborative Care. DD Ignatavicius, ML Workman (Eds). 5 th edition, United States of America, Elsevier Saunders, s 1338-1354.
24. Visovsky C (2006) Interventions for clients with esophageal problems, İçinde: Medical Surgical Nursing Critical Thinking for Collaborative Care. DD Ignatavicius, ML Workman (Eds). 5 th edition, United States of America, Elsevier Saunders, 1260-1274.
25. Sloane J, Gupta S (2013) A now rarely seen anti-reflux device: The Angelchik prosthesis. International Journal of Case Reports and Images, 4(7):399–400.
26. Taştan S (2007) Apendektomi, İçinde: Hemşirelik Bakım Planları, N Akbayrak, S Erkal-İlhan, G Ançel, A Albayrak (Ed). 1. Basım, Ankara, Birlik Matbaası, s 821-822.